

katonapolitikai szövetsége erejének és hatalmának döntő forrása.

Összefoglalva: a szerzői kollektíva műve széles elvi és történeti aspektusból tárja fel az SZKP és Központi Bizottsága sokrétű gyakorlati tevékenységét a hadsereg és flotta létrehozásában és megszilárdításában a szocialista állam létének 60 éves időszaka alatt. Ez a munka jelentős segítséget nyújt a csapatok harckészültségének fokozásával, az eszmei-poli-

tikai neveléssel és propagandamunkával foglalkozó olvasók számára, de érdeklődésre tarthat számot mindazon olvasók részéről, akik a szovjet fegyveres erők története, fejlődési folyamata iránt érdeklődnek. „A párt és a hadsereg” című könyv jelentős hozzájárulás az ifjúság hazafias-honvédelmi neveléséhez is.

Nádor Tibor

A TÁRSADALOM ÉS A HADSEREG

(Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1978. 416 o.)

Sokszor már frázisnak ható gyakorisággal szólunk arról, hogy hadseregünket ezernyi szál fűzi össze társadalmunkkal. Ennek következtében a kapcsolat értelmezése sok esetben le is szűkül olyan valóban igaz tényekre, mint hogy hadseregünk tisztikara a dolgozó nép fiaiból kerül ki, s ennek eredményeként nincsenek kibékíthetetlen ellentétek a sorállomány és a parancsnoki kar között, hogy a parancsnokok, politikai munkások a dolgozó nép képviselői a hadseregben stb.

A jelen kötetben közreadott tíz tanulmány — amelyek szerzői katonapedagógusok, gyakorló parancsnokok, politikai munkások — meglehetősen széles területeket vizsgálva igyekeznek bemutatni e kapcsolatok sokrétűségét, a társadalomnak a hadseregre, s a hadseregnek a társadalomra gyakorolt hatását. Ezt mutatják már a tanulmányok címei is: „A sor-kötelesek demográfiája, a katonai szolgálat követelményei és a katonai szolgálatra való felkészítés”, „A katonák körében folytatott intelligencia-vizsgálatok tapasztalatai”, „Az ifjúság világnézeti fejlődése, öntudatának erősödése a katonai szolgálat során” — hogy csak néhányat említsünk példaként.

A társadalom és a hadsereg kapcsolatának sokrétű és alapos vizsgálata természetesen nem lehet öncélú. A belőlük levont következtetések — amint erre a szerzők igyekeztek is rámutatni — feladatokat is állítanak a társadalom és a hadsereg elé a honvédelem megszervezésének minél magasabb szintű, a kor követelményeinek megfelelő biztosítása érdekében.

Napjainkban, amikor az alkotó emberi gondolkodás az anyagi javak bőségének megteremtésére képes, létrehozta azokat a fegyvereket is, amelyek e javakat szinte percekben belül el tudják pusztítani.

Azért, hogy ez ne következzen be, a szocialista világrendszer állhatatos harcot folytat a kapitalista világrendszer azon erőivel szemben, amelyek a pusztítástól saját hatalmuk világméretű visszaállítását remélik. Ez a harc — mutat rá helyesen az egyik tanulmány szerzője — kiterjed az egész világra és a társadalmi élet valamennyi szférájára, a gazdaságra, a politikára, az ideológiára, s nem utolsó sorban a hadügyre is.

A világpolitikának ebből a helyzetéből következik, hogy számunkra is, mint a szocialista világrendszer egyik tagja számára, „A honvédelem nemzeti ügyé, az egész nép feladatává, mindennapi munkájának részévé vált”. Ez azt jelenti, hogy a társadalom szerteágazó tevékenysége, a termelő munka, a nevelői tevékenység, a kultúra, az egészségügy fejlesztése stb. minden vonatkozásában kihat a honvédelem fejlődésére is. A kötetben közölt tanulmányok ezt sokoldalúan bizonyítják. E bizonyítások csak megerősítést nyernek azzal, hogy bemutatják a társadalomban végzett vizsgálatok eredményeit, s ezekből vonnak le következtetéseket a hadsereg előtt álló feladatokra, illetve a társadalom tennivalóira a honvédelem követelményeinek megfelelésén.

Érdekes pl. ebből a szempontból dr. Nagy Emil alezredes tanulmánya, amely többek között azt is vizsgálja, hogy a magyar társadalom osztály- és rétegstruktúrájának változásai milyen hatással voltak és vannak a Magyar Néphadseregére. Az a tény, hogy az utóbbi évtizedekben társadalmunkban jelentősen nőtt a munkásosztály létszáma, s ezzel összefüggésben erősödött annak a szociális, politikai arculata, nem maradhatott, s nem is marad hatás nélkül a hadseregre sem. A szerző ugyanakkor szól arról is, hogy a

társadalomban végbemenő ezen kedvező folyamat nem tükröződött a szükséges mértékben a hadsereg minden területén. A 70-es évek elején pl. a tiszti főiskolákra jelentkezettek körében csökkent a fizikai dolgozók gyermekeinek aránya. Nyilvánvaló, hogy ez nem kedvező jelenség. Ezért is vált szükségessé, hogy a honvédelmi miniszter elvtárs pártunk XI. kongresszusán az egész társadalomhoz szólva hangsúlyozza: „A hadsereg osztályjellegének erősítése érdekében szükséges, hogy néphadseregünk ezután is kellő számban megkapja a dolgozó osztályok felnövekvő nemzedéke, a magyar ifjúság legjobbjait katonai főiskoláinkra”. Azóta e területen is jelentős változás történt.

Az osztálystruktúra változásainak összegezett hatását a hadseregbe a szerző méltán summázza ekképpen: „... a Magyar Néphadsereg társadalmunk egyik legmarkánsabbban „munkás jellegű” szervezete, mind hivatásos, mind pedig sorállományának szociális összetétele tekintetében. Társadalmunk vezető osztálya, a munkásosztály, a szó legszorosabb értelmében és személyes jelleggel is közvetlenül jelen van néphadseregünkben”.

A társadalom és a hadsereg igen közvetlen kapcsolatáról szól *dr. Juhász Attila* alezredes tanulmánya, amelyet a „Sorkötelesek demográfiája, a katonai szolgálat követelményei és a katonai szolgálatra való felkészítés” témakörének szentelt. E kérdés vizsgálatának kiindulópontja abban határozható meg a hadsereg szempontjából, hogy a népegészségügyi folyamat alakulása nemcsak a népgazdaság tervezésére és fejlődésére hat ki, hanem befolyást gyakorol a fegyveres erők építésére is. Más szóval nem csak az a kérdés: lesz-e elég, a társadalom fejlődését biztosítani képes munkaerő, hanem az is, lesz-e elegendő ember, aki megvédi ezt a társadalmat.

De e vonatkozásban *Juhász Attila* még több összefüggésre is rámutat. Nevezetesen arra, hogy a demográfiai helyzet alakulása mennyire befolyásolja a lakosság kulturális, egészségügyi viszonyait, a hadkiegészítés elveit, vagy a családos fiatalok katonai szolgálatát. Az e témákban közölt vizsgálati adatok mindenestre elgondolkodtatók a társadalmi, politikai szervek számára csakúgy, mint azoknak a követelményeknek a felvázolása, amelyeket a társadalomnak az ifjúság katonai szolgálatra való felkészítése érdekében el kell végezni.

Kovács István alezredes tanulmánya. „A katonák körében végzett intelligenciavizsgálatok tapasztalatai” legalább két szempontból számíthat érdeklődésre. Egyrészt annak vizsgálata, hogy a társa-

dalom általános intelligenciaszintje mennyire tükröződik a hadseregben, másrésztől mit mutat azoknak az intelligenciaszintje, akik a hadseregben a nevelő, kiképző munkát szervezik és irányítják. Ennek alakulása egyáltalán nem lehet közömbös sem a társadalom, sem a hadsereg számára. A vizsgálat adatai megnyugtatók. A sorkatonák vonatkozásában a szerző végkövetkeztetése az, hogy „A bevonuló munkás- és parasztfiatalok többsége fejlett gondolkodású, a hadseregbeli követelményeknek megfelelő”. A hivatásos tiszthelyettesek és a ZMKA hallgatói egy részénél elvégzett reprezentatív vizsgálatok eredményeiből a szerző arra a következtetésre jut, hogy ezek intelligenciaszintje nem marad alatta a hasonló szintű kategóriába sorolható polgári foglalkozású egyénekénél, s a hadseregben végzendő kiképző, nevelő munka igényeinek megfelelnek.

Ugyancsak érdekes témát választott tanulmánya tárgyál *Sándor György* ezredes, amikor azt igyekszik bemutatni, hogy mennyire fejlődik az ifjúság világnézete, mennyiben erősödik öntudata a katonai szolgálat során. Ennek felmérése természetesen nem könnyű. Hiszen nem a hadsereg kezdi el az ifjúság nevelését, s nem is az fejezi be. Csupán folytatja az addigi munkát, s megerősíti a fiatalokat az élet további feladatainak elvégzésére. Egy valamit azonban elkezd és befejez. Nevezetesen a honvédelemre való konkrét felkészítést. S hogy ez valóban eredményes legyen, ehhez tovább kell fejleszteni a világnézetet, erősíteni az öntudatot.

A szerző megállapítja, hogy „a hadseregbe bevonult fiatalok kialakult világnézettel, meghatározott ismerettel és öntudattal rendelkeznek”. Az itt folyó politikai nevelőmunka eredményeként ezek határozott fejlődést mutatnak, amit a katonai kiképzés eredményessége, és a katonaviselt fiatalok többségének a polgári életben tanúsított magatartása bizonyít. Az eredmények azonban nem egyszer s mindenkorra adóttak. Ezért hangsúlyozza a tanulmány befejező gondolata, hogy csakis „az iskola, család, a társadalom és ezen belül a hadseregben folyó nevelőmunka céltudatosságának és hatékonyságának erősítésével, a sokféle nevelési tényező összhangjának javításával tudunk még teljesebb világnézetet, szilárdabb öntudatot biztosítani a fegyveres szolgálatot ellátó katonafiatalok körében”.

A kötet többi tanulmánya: „Gondolatok a Magyar Néphadsereg fejlődésének néhány kérdéséről” (*dr. Zentai Artúr* alezredes), „A szocialista kollektívizmus fejlesztése a Magyar Néphadseregben” (*dr. Bálint Sándor* őrnagy), „A pályakez-

dő fiatal tiszték emberei kapcsolatainak néhány kérdéséről" (Szabó János hadnagy) „A tartós békeidőszak néhány fel fogásáról” (Kovács Nándor ezredes) — címükből ítélve, úgy tűnik, csupán a hadsereg első életének problémáit tárgyalják. Ám ha odafigyelünk, akkor meg érezzük, hogy azok a gondolatok, amelyek ezekben kifejezésre kerülnek, nagyon is közvetlenül kapcsolódnak az osztársadalom problémáihoz is. Kapcsolódnak azon keresztül, hogy a hadseregben szolgálatot teljesítők nincsenek kínai fallal elzárva a társadalomtól, a kinti jelenségek oda is „begyűrűznek”, másrészt kapcsolódnak azáltal, hogy a felvetett problémákra való nagyobb odafigyelés javíthatja a hadseregben folyó nevelőmunkát, s ez az osztársadalom számára is csak eredményt hozhat.

Összességében tehát a kötetben közölt

tanulmányok betöltik azt a feladatot, hogy a hadsereg és a társadalom kapcsolatát széles skálán mutassák meg. Az egyes írások bizonyítják, hogy néphadseregünk eredményeiben és továbbfej lődésében meghatározó szocialista társadal munk fejlődésének dinamizmusa. Ez szocialista viszonyok között természetes. Éppen ezért jó lett volna valamivel többet mondani — ott, ahol erre lehetőség kínálkozott — e kapcsolatok mibenlétéről a kapitalista társadalomban. Érdekes lett volna az összevetés. Nem ártott volna az sem, ha az egyes tanulmányok az általuk vizsgált területek eredményeiből bátrabban vontak volna le konkrét következtetések a tennivalókra, hiszen a tudományos kutatásoknak ez az elsődleges feladata.

Mucs Sándor

BOKOR LÁSZLÓ

(H) IDEGHÁBORÚ

(Zrínyi Katonai Kiadó—Kossuth Kiadó, Budapest, 1978. 327 o., 78 t.)

Bokor László könyve a kortörténetnek, napjaink történelmének dokumentumregénye. Időrendi tárgyalás helyett inkább tematikus fejezetekben, de a történelmi eseményekbe ágyazottan tárja elénk a szerző saját élményeinek dokumentumait. Tizenhat fejezetben ismerteti az elmúlt 25—30 év politikai eseményeinek történelmi mozdulásait, a nyugati világ külpolitikájában, a szocialista világ iránt tanúsított magatartásában a 60-as évek folyamán bekövetkezett fordulatot, úgy, hogy az egymást váltó két külpolitikai vezérelv, a hidegháború és a „forró béke” (Henry Kissinger kifejezése) közti pontos különbségek, de a lényeges azonosságok is láthatókká váljanak.

Nemzedékünk, kikerülve a hidegháború idegtépő hisztériájának hatása alól, az emberiség józanabb gondolkodású többsége érdekének megfelelően, Helsinki és Belgrád határozatai után, végre nyugodtabban tekinthetne a békésebb jövő felé, hacsak...

Éppen ez a „hacsak” a könyv alap gondolata. A Helsinki szellemének megtorpedozására világszerte irányuló ellenakciók titokban és szervezeten vezetett stratégiáját mutatja be a szerző: Carter elnök rapszodikus, a Pentagon és a héják érdekeit szolgáló úgynevezett kemény vonala, a szándékosan fenntartott arab—iz-

raeli feszültség, a latin-amerikai, afrikai és ázsiai népek felszabadító harcai következtében kialakuló világpolitikai erőviszonyok erőszakos visszaszorítására irányuló aknamunka, a néha nyíltan véghez vitt beavatkozások, puccsok, az ellenfelek likvidálása, a kínai—szovjet nézeteltérések kiaknázása, a kínai hadipotenciál növelésére irányuló tevékenységek, az európai haladó erőknek a törvényes kormányzásból való kiszorítására irányuló maffiák, mind-mind az ellenkező irányba mutatnak: a hidegháborús szakadék, az atomháború és annak beláthatatlan következményei felé.

A szerző a címben használt zárójellel is jelzi: a hidegháború arra irányul, hogy az átlagember idegei felmondják a szolgálatot. De felforgatni egyre nehezebb: az egyik nép tanul a másik tapasztalataiból, még bukásából, tragédiájából is. Allende elnök jószándékú, humánus politikája, amely kihagyta számításából dühödt ellenfeleinek külföldről pénzelt és irányított katonai akcióját — örök figyelmeztető marad.

A felforgatás „művészetének” újra és újra más-más fegyverek után kell néznie. A Szabad Európa Rádió valóságtól elrugaskodott kommentárjainak, felhívásainak, jóslatainak ma már nem lehet hitele, hiszen mindennapi életünk szám-